

Die gebruik van konjunksiemerkers by nagraadse studente en gepubliseerde navorsing oor Afrikaanse taal- en letterkunde

A B S T R A C T The line of argumentation in a well-structured argumentative text or academic essay should exhibit logical continuity. Conjunction markers are one of the resources that writers can use to achieve this objective. By means of conjunction markers, the idea world is represented in a coherent fashion. The present article presents a corpus linguistic investigation into the possible quantitative and qualitative differences in the use of conjunction markers in the academic essays and journal articles of postgraduate students and published researchers respectively, in the area of Afrikaans language and literary studies. The findings are that the quantitative differences between the corpora are small, while the qualitative differences imply that students use some conjunction markers in a more speech-like or informal way. Students also use the high frequency conjunction markers even more, while researchers make more frequent use of the low frequency conjunction markers. In spite of this, the finding is that the differences between the student and researcher corpora are not statistically significant as far as the majority of conjunction markers are concerned.

O P S O M M I N G 'n Goed gestruktureerde argumentatiewe teks of akademiese opstel se argumentasielyn sal spreek van logiese kontinuïteit. Konjunksiemerkers is een van die linguïstiese middele wat skrywers kan aanwend om in die voorgenoemde doel te slaag. Met behulp van konjunksiemerkers word die ideewêreld van die teks dus op 'n koherente manier weergegee. Die huidige artikel behels 'n korpuslinguïstiese ondersoek na die moontlike kwantitatiewe en kwalitatiewe gebruiksverskille betreffende konjunksiemerkers in die akademiese opstelle en vakydskrifartikels van onderskeidelik nagraadse studente en gepubliseerde navorsers in die domeine Afrikaanse taal- en letterkunde. Die bevinding is dat die kwantitatiewe verskille tussen die twee korpora klein is, terwyl die kwalitatiewe

verskille hoofsaaklik daarop neerkom dat die studente 'n meer spreektaalagtige of informele aanwending van sekere konjunksiemerkers toon. Studente maak ook meer van die hoëfrekwensiekonjunksiemerkers gebruik, terwyl navorsers op hulle beurt meer gebruik maak van die laefrekwensiekonjunksiemerkers. Ten spyte hiervan is die bevinding dat die verskille tussen die studente- en navorserskorpora betreffende die meerderheid konjunksiemerkers wat in hierdie ondersoek betrek is, nie statisties-bedeutend is nie.

1. Inleiding

Klagtes oor universiteitstudente se skryf- en leesvaardighede word wyd in die media gerapporteer (bv. Peyper, 2009; Rademeyer, 2009; Lefera, 2010). In hulle voorlegging hieroor aan die Minister van Onderwys beweer Hoër Onderwys Suid-Afrika (HESA) dat dit onder meer toegeskryf kan word aan die blootstelling aan elektroniese kommunikasie en 'n gebrekkige leeskultuur (Peyper, 2009). Weideman (2003) toon aan dat in die periode 2000-2003 byna 'n derde van die studente wat by die Universiteit van Pretoria getoets is, op Graad 10 of laer vlak lê (wat hulle akademiese geletterdheid betref) wanneer hulle die universiteit betree. Die *National Benchmark Tests* van 2009 bevind insgelyks dat die meeste studente se akademiese geletterdheidspeil onvoldoende is om sukses op universiteitsvlak te verseker, maar in hulle verklaring word veral benadruk dat die meeste sukkelende studente in hulle tweede taal moet leer (Yeld, 2009).¹

Van der Slik en Weideman (2008) vind ook met 'n analise van toetsresultate van die Toets van Akademiese Geletterdsvlakke en sy Engelse ekwivalent *Test of Academic Literacy Levels* dat studente wat in hulle huistale getoets en onderrig word, beter vaar as ander studente. Studente wat in hulle moedertaal onderrig word, vind boonop meer baat by kursusse wat daarop gemik is om akademiese geletterdheidsvaardighede te verbeter. Hulle skryf dit toe aan die blootstelling wat studente ook buite die akademiese geletterdheidsklaskamer in hulle hoofstroomvakke kry. In hierdie artikel word daar met 'n fynere, inhoudelike oog gekyk na een area waar verbetering of ontwikkeling op mikrovlak waargeneem kan word.

Die gepaste gebruik van konjunksiemerkers is een potensiële sleutel tot verbeterde akademiese skryfwerk. In wisselende grade van eksplisietheid kom dit wel aan die bod tydens die onderrig van skryfvaardighede, sowel binne ondersteunende modules in akademiese geletterdheid as in die hoofstroomvakke waar terugvoer en begeleiding betreffende skryfwerk aan studente gegee word.

In hierdie artikel word die bevindings gerapporteer van 'n korpuslinguistiese ondersoek na die gebruik van konjunksiemerkers in die akademiese skryfwerk van honneursstudente in Afrikaanse Taal- en/of Literatuurstudie, in vergelyking met die skryfwerk van navorsingsartikels in hierdie vakgebiede. Die ondersoek berus op dieselfde vertrekpunt as North (2005: 433) wat

¹ Bestaande besprekings van die 'taalprobleem' van studente is soms ongenuanseerd in dié opsig dat taal nie in isolasie van sosio-maatskaplike probleme en historiese agterstande behandel behoort te word nie. 'n Studie deur Agar (1990) by Wits bevind dat sosio-ekonomiese probleme veel belangriker geag word as taalprobleme deur studente self, en dat die taalprobleme oor tyd al minder word, terwyl sosio-ekonomiese probleme aanhou om 'n negatiewe uitwerking op studente se akademiese sukses uit te oefen.

beweer dat dit redelik is om te aanvaar dat studente se skryfwerk deur die verloop van hulle studie algaande nader sal beweeg aan die betrokke dissiplines se implisiete konvensies vir gepubliseerde navorsing. Daar word weggetree uit die onmiddellike brandpunt van eerstejaars se probleme met akademiese geletterdheid, om te kyk tot watter mate studente oor 'n periode van meer as drie jaar, waartydens intensiewe begeleiding in skryfvaardighede plaasvind, nader aan die geïmpliseerde model van akademiese skryfwerk kon beweeg.

In die volgende afdeling van die artikel word tersaaklike literatuur oor akademiese taalvaardighede, met spesifieke klem op die rol van konjunksiemerkers, bespreek ten einde tot 'n spesifieke formulering van die navorsingsvrae te kom. Daarna word 'n raamwerk vir die analise van konjunksiemerkers ontwikkel, voordat die korpuslinguistiese metode wat in hierdie studie gevolg word, uiteengesit word. Dit berei dan die weg voor vir die rapportering en interpretasie van die data.

2. Literatuuroorsig

Suksesvolle studie op tersiêre vlak stel besondere hoë eise aan 'n student se lees- en skryfvaardighede. Die verwantskap tussen die voorgenoemde vaardighede spreek in 'n akademiese konteks vanself, aangesien studente by uitstek van effektiewe lees afhanklik is om binne die onderskeie dissiplines handboeke en bestaande literatuur te bestudeer en te sintetiseer (vgl. o.a. Van Wyk, 2002 en Yoshimura, 2009). Verworwe kennis moet vervolgens meestal in 'n argumentatiewe opstelvorm weergegee word, en vanaf die eerste- tot die honneursjaarvlak in die geesteswetenskappe word akademiese vordering in toenemende mate aan die hand hiervan gemeet. Afgesien van die inhoudelike vereistes, moet sodanige tekste 'n bepaalde retoriese struktuur vertoon waarin argumentasie logies ontvou.²

Een van die belangrikste linguistiese middele tot die beskikking van skrywers om die argumentstruktuur van 'n skryfstuk duidelik te maak, is konjunksiemerkers. Die betrokke middel is nie net funksioneel vir die eksplisiete en logiese verbinding van proposisies op die lokale of mikroteksvlak nie, maar insgelyks om teksstruktuur op die makroteksvlak te realiseer. Die effektiewe gebruik hiervan dra dus by tot die skep van kohesiewe en koherente teks, oftewel 'n goed gestruktureerde akademiese teks.

Die funksies van konjunksiemerkers is reeds vanuit verskillende invalshoeke ondersoek. Jung (2003) beklemtoon in haar studie oor die luistervaardigheid van Engels T2-universiteitstudente tydens die aanbieding van akademiese lesings, die rol wat hierdie merkers speel in luisterbegrip, asook om tussen relevante en irrelevant inligting te kan onderskei. Op hulle beurt verduidelik Bailin en Grafstein (2001) in hulle navorsing oor teksleesbaarheid dat begripsvorming, naas die woord- en sinskompleksiteit van 'n teks, beïnvloed word deur die mate waarin 'n leser die logiese verhoudings tussen sinne verstaan. Geva (1992) bestudeer die rol van konjunksiemerkers in die leesbegripsvorming van volwasse Engels T2-eerstejaaruniversiteitstudente, en bevind dat dié

² In lopende, maar tot dusver ongepubliseerde navorsing, bevind een van die outeurs dat daar 'n statisties-beduidende korrelasie is tussen die punt van 'n studenteskryfstuk en die aanwesigheid van bepaalde duidelik-identifiseerbare struktuurelemente, soortgelyk aan dié wat deur Louw & Van Rooy (2010) ondersoek is.

deelnemers wat daartoe in staat is om logiese verhoudings in breër teksverband te interpreteer, ook tekstuele inligting suksesvol kan integreer en weergee. Hierdie vermoë is gevolglik een van die aanduiders van hulle ontwikkelende Engels T2-vaardigheid.

'n Belangrike aspek van die navorsing oor universiteitstudiante se vaardigheid om akademiese opstelle te skryf, is sensitiwiteit vir die verskille tussen vakgebiede. 'n Korpusgebaseerde ondersoek van Cortes (2004) bepaal byvoorbeeld die voorkoms van leksikale bondels met 'n organiserende funksie (o.a. as a result of en on the other hand) in die opstelle van geskiedenis- en biologiese studente van verskillende universiteitsgraadvlakke teenoor die gebruik daarvan in vaktydskrifartikels. Sy bevind dat studente se taalgebruik heelwat ooreenkomste met die retoriese styl van gesproke taal vertoon en boonop relatief eenvoudige relasies met die leksikale bondels verwoord, terwyl daar baie duidelike vaste kollokasies ontwikkel by gepubliseerde vakwetenskaplike artikels. Die gevolgtrekking is dat studente se deurlopende blootstelling aan leeswerk (om inligting in te win) nie op sigself daartoe bydra dat hulle soos gevestigde skrywers kan skryf nie. Cortes (2004: 421) beveel daarom aan dat ondersoek nodig is na die maniere waarop die gaping tussen gepubliseerde navorsing en studenteskryfwerk in die verskillende vakgebiede oorbrug kan word, deur spesifiek te let op die gebruik van 'n groter verskeidenheid taalkenmerke, om ook daardeur 'n meer omvattende greep op die eienskappe van goeie akademiese skryfwerk te verkry. Cheng (2008) beveel op sy beurt aan dat dissipline-spesifieke skryfwerk aan Engels T2-studente onderrig kan word deur saam met hulle die retoriese patrone van vaktydskrifartikels te analiseer.

'n Ander belangrike korpusgebaseerde studie is dié van Biber *et al.* (2004; vgl. ook Biber, 2006). In ooreenstemming met Cortes (2004), val die klem onder andere op leksikale bondels as teksorganiseerders. 'n Vergelyking word getref tussen die gebruik daarvan in gesproke lesings (interaktief) en in 'n geskrewe register (handboeke) in tersiêre konteks. Nesi en Basturkmen (2006) vergelyk die gebruik van leksikale bondels in gesproke lesings maar beklemtoon die kohesiewe funksie daarvan. Hulle (2006: 287) wys op die ooreenkoms tussen Biber *et al.* (2004) se funksionele indeling van leksikale bondels en Halliday en Hasan (1976) se konjunksieverhoudings (as een van die kohesiemiddele), en lê ook 'n verband met Hyland (2004) se metadiskoersmodel, wat spesifiek ingestem is op akademiese tekssoorte waarvolgens raammerkers soos byvoorbeeld *at the end of*, dieselfde funksie kan vervul as Halliday en Hasan (1976) se temporale konjunksiemerker. Oorvleueling kom dus voor tussen die verskillende teoretiese modelle.

Twee ander korpusgebaseerde ondersoeke wat vir die huidige studie van belang is, is Charles (2006) wat Engels T1-studente se gebruik van die konjunksiemerker, *that*, in tesse bespreek, terwyl Hyland en Tse (2005) dieselfde merker in ses verskillende dissiplines se vaktydskrifartikels navors. In beide ondersoeke word die gebruik van *that* funksioneel beskou as 'n merker van skrywershouding.

Die bespreking tot dusver toon dat navorsing oor konjunksiemerker meestal gerig is op Engels T2-studente (vgl. ook Matsuda *et al.*, 2003 en Silva & Brice, 2004 vir 'n uitgebreide oorsig van tendense in navorsing oor Engels T2-skryfwerk). Uit die geraadpleegde literatuur oor navorsing in Suid-Afrika is dieselfde tendens waargeneem waar dit die lees- en skryfvermoë van tersiêre studente aangaan. Vroeëre ondersoeke wat veral fokus op die koherente skriftelike

weergee van teksinligting behels onder andere Hubbard (1989, 1993, 1994), Patricio (1994), Wessels (1993a, 1993b, 1994a, 1994b) en Mitchell (1999). Meer onlangs doen Henning (2006) 'n korpusgebaseerde analise van die gebruik van konjunksiemerker in akademiese opstelle van Engels T1-, T2- en vreemdetaalstudente. Bestaande literatuur fokus dus hoofsaaklik op die wyses waarop kohesie en koherensie bewerkstellig word in die skryfwerk van tweedetaalgebruikers van Engels.

Gegewe die belang van kohesiemiddele in die algemeen en konjunksiemerker in besonder, het verskeie navorsers aandag gegee aan maniere om deur middel van onderrig die vaardighede by studente te help ontwikkel. Greenbaum en Mbali (2002) doen byvoorbeeld 'n foutanalise van skryfwerk deur eerstejaarstudente wat in die Regte studeer, maar geen spesifieke aandag word geskenk aan konjunksiemerker se belangrike rol nie. Hulle fokus is eerder op probleme met die gebruik van funksiewoorde en verwarring van vakterminologie. Kilpert (2002) beveel 'n teksanalitiese benadering aan vir die onderrig van skryfwerk aan studente, terwyl Prinsloo (2002) dieselfde mening huldig na aanleiding van haar tekslinguistiese ondersoek oor Afrikaans T2-studente se vermoë om effektiewe skryfwerk te lewer. Van Rooy en Butler (2000) beklemtoon dat studente onderrig moet word in die skryf van koherente opstelle deur oefeninge waarin onder andere voorsiening gemaak word vir die gebruik van konjunksiemerker.

Die algemene ontwikkeling van tersiêre studente se skryfvaardigheid strek egter verder as net 'n tipiese Engels T2-probleem. Onderrig van skryfwerk kry in die onderskeie dissiplines wat aan tersiêre instellings aangebied word voorgraads in 'n mindere of meerdere mate deurlopend aandag. Die ondersoekgroep vir die huidige studie is Afrikaans T1-honneursstudente in die geesteswetenskaplike rigting, en die uitgangspunt is dat die skryfwerk van hierdie studente na drie jaar waarin assessering veral geskied het deur die skryf van akademiese opstelle, 'n kulminasie behoort te toon van die vaardighede wat voorgraads aangeleer is, in navolging van North (2005: 433) soos reeds in die inleiding van die artikel genoem. Geen vorige navorsing kon opgespoor word waarin die gebruik van konjunksiemerker in Afrikaans T1-studente se akademiese skryfwerk binne die raamwerk van die korpuslinguistiek nagevors is nie. Die huidige ondersoek kan beskou word as 'n poging om die voorgenoemde leemte te vul.

Daar word in hierdie ondersoek gepoog om vas te stel wat die verskil tussen die gebruik van konjunksiemerker by honneursstudente en gepubliseerde navorsing is. Daar word spesifiek twee navorsingsvrae gestel wat in hierdie ondersoek beantwoord word: Bestaan daar kwantitatiewe verskille tussen honneurswerkstukke en gepubliseerde navorsing in Afrikaanse taal- en letterkunde in die gebruik van die konjunksiemerker wat verskillende tipes konjunksieverhoudings in tekste uitdruk; en bestaan daar kwalitatiewe verskille in die maniere waarop konjunksiemerker deur honneurswerkstukke en gepubliseerde navorsing in Afrikaanse taal- en letterkunde aangewend word?

3. Raamwerk vir analise

Die funksionele aard van konjunksiemerker word soos volg deur Rehbein *et al.* (2007: 4) saamgevat:

As for the functions of linguistic devices *realizing* connectivity, these may be found – and diagnosed – if one looks at what is done with the forms on the level of discourse and text. Then, *functions of connectives* can be characterised as the purpose inherent

in their forms. Frequently, these inherent purposes are located in the mental-cognitive processes on the part of the hearer/reader which establish connections...

Uit hierdie aanhaling spreek duidelik dat konjunksiemerker na vorm en funksie onderskei moet word.

Nesi en Basturkmen (2006: 283) verwys na die seminale werk van Halliday en Hasan (1976) waarin vier breë kategorieë van tekstuele verhoudings weergegee word as *addition*, *comparison*, *time-sequencing* en *result* (vgl. ook Halliday & Matthiessen, 2004). Verskeie navorsers het hierdie sisteem verder ontwikkel deur die indeling aan te pas en hulle eie terminologie te skep, maar volgens Louwerse en Mitchell (2003: 215) hou die meeste klassifikasies steeds die vier oorspronklike hoofkategorieë in. Nietemin het bepaalde aanpassings oor tyd gevolg aan die oorspronklike model van Halliday en Hasan (1976). Jones (2004) voorsien 'n deeglike bespreking aangevul met voorbeelde van hoe die SFL (met hoofklem op Halliday se werk) egter in die geval van 'n Australiese leersentrum toegepas word in veral skryfonderrig.

Vir die doeleindes van die huidige ondersoek word gesteun op Carstens (1997: 292) se kategorisering van konjunksiemerker vir Afrikaans. Die indeling bevat soos Halliday en Hasan (1976) vier hoofkategorieë (aaneenskakelend, teenstellend, redegewend en tydsaanduidend) wat verder in subkategorieë verdeel en van funksies voorsien is. Carstens (1997) integreer ook verdere bydraes tot die verstaan van konjunksiemerker in Afrikaans van onder andere Wybenga (1988) en Combrink (1995).

Die term *konjunksiemerker* moet nie beperk word tot *konjunktief* (voegwoord) nie. Naas voegwoorde (hetsy neweskikkend of onderskikkend) kan bywoorde en selfs prenominale modifiseerders soos kwantifiseerders ook 'n konjunksiefunksie verrig. Tipiese voorbeelde uit die korpus sluit in:

(1) Neweskikkende voegwoord:

Ongelukkig behou <bronverwysing> haar definisie van 'ruimte' streng tot die geografiese, en verleng sy nooit haar argumentslyn verder om ook die meer abstrakte kuberruimte(s) te omsluit nie.

(konjunksiemerker *en*, aaneenskakelende funksie; Student 12)

(2) Onderskikkende voegwoord:

Die rede waarom <bronverwysing> styl vooropstel, is omdat hy daarvan uitgaan dat skryf in die eerste instansie 'n plesier behoort wees.

(konjunksiemerker *omdat*, redegewende funksie, Student 18)

(3) Bywoordelike bepaling:

Laastens word hierdie model op twee Nederlandse jeugverhale, *Vallen* (1994) deur Anne Provoost en *De Gelukvinder* (2008), deur Edward van de Vendel en Anoush Elman, toegepas met 'n bondige vergelykende bespreking.

(konjunksiemerker *laastens*, tydsaanduidende funksie, Student 35)

(4) Prenominale modifiseerder:

Die vergelyking in <bronverwysing> van hoe die tyd vir die dooie tot stilstand kom, soos die gaan staan van 'n horlosie, dui op 'n onthou van gegewens uit vroeër tekste.

(konjunksiemerker *vroeër*, tydsaanduidende funksie, Navorser 5)

Sommige van die woorde vervul ook meer as een funksie. De Vos (2007: 50) wys byvoorbeeld daarop dat *en* se fundamentele funksie aaneenskakeling is, met ander woorde, die verbinding van twee onafhanklike proposisies. Wanneer die kohesievlak verhoog word, sal die temporale ordening en oorsaaklikheid tegelykertyd verhoog, soos byvoorbeeld in *Jan val in die water en Jan verdrink*. Nog sterker kohesie kan verkry word deur met behulp van anaforiese verwysing wat op sy beurt ook die temporale ordening meer pertinent maak, die leksikale item *Jan* in die tweede proposisie met *hy* te vervang. Hierdie betekenisintegrasië kan selfs nog meer verhoog word deur die elliptiese weglating van die onderwerp van die tweede klous na *Jan val in die water en Ø verdrink*.

Hieruit blyk dat om die gebruik van *en* te ondersoek 'n studie op sigself inhou. Hierdie analise sal nie volledig in hierdie artikel gerapporteer word nie – daar was in totaal 11 519 voorbeelde van *en* in die twee korpora, maar deur ewekansige steekproefneming is 'n aanduiding verkry van die funksie van *en* sowel as 'n ander potensieel meerkonksionele item, *of* (1562 voorbeelde), in die korpus. Die verskil tussen die konksjiesiegebruik en die alternatiewe gebruik van *en* en *of* as samebinder van woorde of woordgroepe op laer sintaktiese vlak word duidelik indien die konksjiesiemerker *en* in voorbeeld (1) hierbo vergelyk word met voorbeeld (5) waar *en* gebruik word om 'n saamgestelde sintaktiese eenheid op laer hiërargiese vlak te vorm. Streng gesproke hoort voorbeelde van die tipe van voorbeeld (5) nie by die analise van konksjiesiemerkers nie.

(5) Wat werk en plig was in die eerste afdeling, word hier een geroesemoes van plesier waarin daar uitgesien word na die komende Nuwejaar en die optog van die klopse. (Navorsers 20)

In voorbeeld (5) word die eerste *en* gebruik om twee woorde binne die naamwoordgroep³ aan mekaar te bind, terwyl die tweede *en* gebruik word om twee naamwoordgroepe te verbind, wat saam binne die voorsetselstuk as komplement optree.

Carstens (1997: 291) wys daarop dat sy indeling van konksjiesiemerkers kan dien “as wegspringplek” vir navorsing oor konksjiesieverhoudings in Afrikaans, wat ook in hierdie studie gedoen is. 'n Lys van meer as 50 potensieë konksjiesiemerkers is gebruik om data uit die twee korpora te onttrek. In enkele gevalle is die klassifikasie van items, soos deur Carstens en andere gedoen, aangepas na inspeksie van die voorbeelde uit die korpus. In daardie gevalle waar die betrokke items geen beduidende verskille in gebruiksfrekwensie vertoon nie, is dit nie nodig om op die redes vir die herklassifikasie in te gaan nie. Waar spesifieke items egter wel bydra tot die statistiese verskille tussen die studente- en navorserskorpus, sal die klassifikasie toegelig word aan die hand van voorbeelde uit die korpora. Dit lys van items wat enigszins in die korpora voorgekom het, sowel as hulle klassifikasie, word in Tabel 1 volledig weergegee en daarom nie hier herhaal nie.

³ Ter wille van teoretiese konksjiesie word van die terminologiese sisteem van die Sisteem-Funksionele Grammatika (Halliday & Matthiessen, 2004) gebruikgemaak. Binne ander raamwerke word die term ‘groep’ meestal met ‘sinstuk’ of ‘frase’ (Engels *phrase*) vervang. Vir die doel van hierdie artikel is dit nie wesenlik watter terminologiese sisteem gebruik word nie, mits daar aanvaar word dat die analise hier noodwendig vanuit 'n breë funksionele paradigma onderneem word, in teenstelling met 'n formele paradigma.

4. Navorsingsmetode

'n Korpusgebaseerde navorsingsontwerp is in hierdie ondersoek gevolg. Twee geskikte korpora, van die skryfwerk van nagraadse studente en gepubliseerde navorsing onderskeidelik, is saamgestel om 'n vergelykende analise moontlik te maak. Daarna is frekwensiedata van 'n lang lys van individuele konjunksiemerker onttrek, en statisties ontleed om vas te stel of daar beduidende verskille in die voorkoms van kategorieë konjunksiemerker en individuele konjunksiemerker tussen die twee korpora is. Waar beduidende verskille gevind is, is fyner analises van die gebruik van die betrokke konjunksiemerker gedoen deur konkordansiereëls met behulp van *WordSmith Tools* te analiseer. Hierdie stappe word vervolgens in meer besonderhede uiteengesit.

Die korpus vir hierdie studie bestaan uit twee komponente. Die eerste komponent is die korpus van studente-opstelle, wat spesifiek langer werkstukke van honneursstudente in Afrikaanse taalkunde of letterkunde bevat. In totaal is 38 opstelle van verskillende studente ingesluit, wat 'n totaal van 166 342 woorde verteenwoordig. Hierdie opstelle is ingedien vir honneursvraestelle in Afrikaanse (en Nederlandse⁴) Taal- of Letterkunde aan die Potchefstroomse of Vaaldriehoekse kampusse van die Noordwes-Universiteit gedurende die periode 2006-2010. Die tweede komponent is 'n korpus van 35 gepubliseerde wetenskaplike artikels in Afrikaans, wat in die tydskrif *Literator* vanaf 2004-2008 verskyn het, in totaal 193 827 woorde. Hierdie tydskrif publiseer onder meer op die terrein van die Afrikaanse en Nederlandse letter- en taalkunde, en vir die samestelling van die korpus is slegs artikels uit hierdie velde ingesluit, sodat die twee komponente wat inhoud betref met mekaar vergelykbaar is. In beide gevalle is voltekste gebruik, wat dus impliseer dat die gepubliseerde artikels langer tekste was as die studente-werkstukke.

Die data is uit die korpus onttrek met die *TextMiner* van *Statistica*. Op grond van die beskikbare literatuur, soos in die vorige afdeling van die artikel bespreek, is 'n omvattende lys van een- en meerwoordeenhede opgestel wat moontlik as konjunksiemerker in Afrikaans kan funksioneer, waarvan in totaal 67 verskillende items in die korpus waargeneem is. Die frekwensie van al hierdie items is in elke individuele teks in die korpus bepaal, en die rou frekwensies is omgerek na 'n genormaliseerde waarde per 1000 woorde. Gesamentlike frekwensies van die vier funksionele groepe is ook bereken, asook die totale frekwensie van alle items. By die gekombineerde berekenings is die meerfunksionele items wat dikwels funksies anders as konjunksiemerker verrig, uitgesluit, te wete die items *en* en *of*. Behalwe vir algehele frekwensies, is die gebruik van hierdie items bepaal deur die noukeurige analise van steekproewe van 400 items per korpus, en met behulp van 'n χ^2 -distribusie is vasgestel of daar 'n statisties-beduidende verskil in die gebruik van hierdie items tussen die twee korpora is.

Die verskille in die gemiddelde voorkoms van elke individuele konjunksiemerker, asook die funksionele groepe, is vervolgens statisties ontleed deur 'n t-toets op elke gemiddelde verskil te doen. As afsnypunt vir statistiese beduidendheid is geneem 'n waarde van $p < 0.05$, dit wil sê, die

⁴ Opstelle oor Nederlandse onderwerpe is ingesluit mits die opstelle natuurlik in Afrikaans geskryf is. Nederlandse aanhalings is vooraf uit hierdie opstelle verwyder en dus nie in die ontleding in ag geneem nie.

kans dat die verskil tussen twee gemiddeldes aan toeval toegeskryf kan word, is kleiner as 5%.⁵

Indien 'n individuele leksikale item, of 'n groter groepering in sy geheel statisties- beduidende verskil vertoon, is verdere analise daarvan onderneem. Dit is gedoen deur konkordansiereëls van die item of groep items uit die korpus te onttrek met behulp van *WordSmith Tools*. Hierdie konkordansiereëls is vervolgens geanaliseer en geïnterpreteer om die semantiese en funksionele verskille te probeer bepaal wat moontlik onderliggend tot die frekwensieverskille kan wees. Dit is uiteraard moontlik dat daar ook funksionele verskille bestaan tussen items met soortgelyke frekwensies, en sodanige verskille sal nie deur hierdie ondersoekmetode gevind kan word nie. Om egter alle data aan dieselfde analise te onderwerp sou nie prakties uitvoerbaar wees binne die omvang van hierdie artikel nie. 'n Aanduiding van dusdanige fynere verskille word wel verderaan gegee deur die resultate van die steekproefanalises van *en* en *of*.

5. Resultate

Die volledige resultate van die kwantitatiewe analise word in Tabel 1 gerapporteer. Die analise is slegs op grond van leksikale items gedoen, sonder inagneming van konteks van gebruik.

Tabel 1 Genormaliseerde frekwensie per 1000 woorde van die konjunksiemerkers, saam met die *t*-waardes en geassosieerde *p*-waardes, aantal observasies en standaardafwykings; items wat statisties-beduidende verskille toon, word met vetdruk uitgetik

	Gemiddeld studente	Gemiddeld navorsers	Std. Afw. Studente	Std. Afw. Navorsers	t-waarde	p
tog	0.534	0.333	0.619	0.389	1.646	0.104
eerder	0.677	0.564	0.741	0.546	0.742	0.460
en	31.443	30.136	6.414	9.755	0.688	0.494
naamlik	0.998	0.978	1.054	0.928	0.090	0.929
ook	7.945	5.724	2.690	2.637	3.579	0.001
op die voorwaarde dat	0.002	0.000	0.015	0.000	0.947	0.347
plus	0.000	0.031	0.000	0.146	-1.346	0.182
soos gesê	0.004	0.000	0.023	0.000	0.947	0.347
te wete	0.007	0.051	0.031	0.123	-2.173	0.033
ten laaste	0.006	0.004	0.036	0.026	0.171	0.864
verder	1.117	0.624	0.923	0.446	2.867	0.005
tussenin	0.008	0.006	0.040	0.036	0.238	0.813
vervolgens	0.183	0.285	0.321	0.315	-1.367	0.176
voorts	0.260	0.196	0.412	0.459	0.635	0.527
dit wil sê	0.065	0.059	0.209	0.124	0.152	0.879
met ander woorde	0.143	0.158	0.246	0.280	-0.243	0.808
Aaneenskakelend ⁶	11.950	9.014	2.947	3.170	4.129	0.000

⁵ Die gebruik van 'n *t*-toets word aanbeveel in gevalle waar die verspreiding van data in die korpora by benadering 'n normaalverspreiding is. Dit is die geval vir die meer frekwente items, maar vir sommige van die minder frekwente items is dit nie die geval nie, en behoort die *t*-toets streng gesproke nie gebruik te word nie. Non-parametriese alternatiewe (soos die Kruskal-Wallis rangordes) of die χ^2 -distribusie sou moontlike geldige alternatiewe wees, maar dit kompliseer die data-analise sodanig as dieselfde vraag op verskillende wyses met effens verskillende afsnyppunte vir statistiese beduidendheid beantwoord word, sonder om wesenlik ander statisties-beduidende verskille op te lewer. Daar word dus, met omsigtigheid, volstaan by die gebruik van die *t*-toets vir die doeleindes van hierdie artikel.

⁶ Die totaal vir *en* word nie gerapporteer as deel van die aaneenskakelende konjunksiemerkers nie, maar afsonderlik ontleed.

	Gemiddeld studente	Gemiddeld navorsers	Std.Afw. Studente	Std.Afw. Navorsers	t-waarde	p
anders	0.366	0.272	0.454	0.273	1.063	0.291
andersins	0.008	0.021	0.037	0.089	-0.867	0.389
as gevolg van	0.403	0.372	0.539	0.433	0.264	0.793
byvoorbeeld	0.996	1.363	1.146	1.300	-1.291	0.201
dus	2.661	1.898	1.452	1.304	2.366	0.021
gevolglik	0.066	0.236	0.172	0.416	-2.337	0.022
hoe dit ook al sy	0.006	0.000	0.036	0.000	0.947	0.347
in elk geval	0.000	0.014	0.000	0.050	-1.773	0.080
mits	0.000	0.005	0.000	0.030	-1.056	0.294
nogtans	0.000	0.056	0.000	0.195	-1.787	0.078
omdat	1.532	0.944	1.481	0.740	2.122	0.037
op die ou end	0.005	0.009	0.031	0.051	-0.374	0.710
sodat	0.304	0.303	0.506	0.381	0.003	0.997
tensy	0.009	0.009	0.054	0.051	0.002	0.999
want	0.239	0.288	0.350	0.364	-0.584	0.561
wat ook al	0.000	0.006	0.000	0.036	-1.056	0.294
Redegewend	6.593	5.796	2.698	2.650	1.279	0.205
alvorens	0.027	0.019	0.114	0.063	0.368	0.714
dan	1.502	0.555	1.258	0.445	4.219	0.000
die hele tyd	0.010	0.000	0.045	0.000	1.355	0.180
die volgende dag	0.004	0.000	0.023	0.000	0.947	0.347
die vorige keer	0.000	0.004	0.000	0.024	-1.056	0.294
eerstens	0.209	0.134	0.362	0.224	1.064	0.291
intussen	0.013	0.023	0.048	0.067	-0.757	0.451
laastens	0.053	0.018	0.129	0.061	1.457	0.149
later	0.386	0.335	0.462	0.338	0.546	0.587
op daardie oomblik	0.005	0.000	0.031	0.000	0.947	0.347
tans	0.034	0.140	0.114	0.262	-2.287	0.025
ten slotte	0.094	0.154	0.266	0.258	-0.990	0.326
terwyl	0.683	0.743	0.580	0.422	-0.507	0.614
toe	0.537	0.657	0.719	0.474	-0.836	0.406
vandat	0.009	0.000	0.059	0.000	0.947	0.347
volgende	0.818	0.828	1.008	0.735	-0.048	0.962
voordat	0.046	0.091	0.103	0.176	-1.343	0.183
vroeër	0.135	0.152	0.213	0.346	-0.257	0.798
wanneer	2.025	1.256	1.799	1.294	2.090	0.040
Tydsaanduidend	6.591	5.109	3.182	1.955	2.381	0.020

⁷ Die totaal vir *of* word nie gerapporteer as deel van die teenstellende konjunksiemerker nie, maar afsonderlik ontleed. (Sien bladsy 77)

	Gemiddeld studente	Gemiddeld navorsers	Std. Afw. Studente	Std. Afw. Navorsers	t-waarde	p
al	0.955	1.236	0.703	0.781	-1.631	0.107
asof	0.319	0.235	0.527	0.346	0.799	0.427
dienooreenkomstig	0.013	0.000	0.078	0.000	0.947	0.347
dieselfde	0.695	0.740	0.821	0.622	-0.267	0.790
egter	1.375	1.915	1.101	1.248	-1.980	0.051
hetsy	0.071	0.098	0.146	0.223	-0.612	0.543
in plaas van	0.061	0.073	0.153	0.144	-0.346	0.730
in teenstelling met	0.085	0.064	0.195	0.105	0.573	0.569
intendeel	0.002	0.000	0.013	0.000	0.947	0.347
maar	4.252	2.759	2.106	1.774	3.279	0.002
mits	0.000	0.005	0.000	0.030	-1.056	0.294
of	3.853	4.587	2.640	2.333	-1.260	0.212
soos	3.304	3.807	1.461	1.758	-1.345	0.183
ten spyte van	0.111	0.166	0.246	0.163	-1.131	0.262
vergeleke met	0.000	0.005	0.000	0.031	-1.056	0.294
Teenstellend ^r	11.243	11.105	3.545	3.559	0.166	0.869
Groototaal sonder EN en OF	36.376	31.023	7.735	7.395	3.035	0.003

Indien die twee datakorpora met mekaar vergelyk word, is daar oorhoofs 5,3 konjunksiemerker per 1000 woorde meer in die skryfwerk van honneursstudente as gepubliseerde navorsers, wat 'n statisties-beduidende verskil is ($t=3,035$; $p<0,05$). Die verskille tussen redegewende en teenstellende konjunksiemerker as groepe is baie klein en nie statisties-beduidend nie, maar die studente maak beduidend meer gebruik van aaneenskakelende en tydsaanduidende konjunksiemerker as die gepubliseerde navorsers. Daar kan geargumenteer word dat die semanties minder komplekse funksies juis dié funksies is waar die studente meer van konjunksiemerker gebruik maak, en dit is selfs moontlik dat sommige van hierdie gebruike oortollig is, omdat die logiese verhouding tussen proposisies deursigtig is. Dit bevestig die bevinding van Cortes (2004), wat insgelyks bevind het dat veral tydsaanduidende leksikale bondels meer deur studente gebruik word, en dat sodanige gebruike juis by die styl van gesproke registers aansluit en nie tipies is van gepubliseerde navorsing nie.

Voordat in meer besonderhede gekyk word na individuele konjunksiemerker waarvan die frekwensies beduidend verskil tussen die twee korpora, word daar eers stilgestaan by die twee meerkonjunksionele items *en* en *of*. Soos reeds in die metodologieafdeling gemeld, is dit moontlik dat hierdie items nie net verhoudings tussen proposisies uitdruk nie, maar ook op laer sintaktiese vlak woorde en woordgroepe aan mekaar verbind. In Tabela 2 en 3 word die verspreiding van die data in ewekansige steekproewe van 400 vir onderskeidelik *en* en *of* gerapporteer.

Hierdie dataverspreidings is met behulp van 'n χ^2 -toets beoordeel om te bepaal of die waargenome verskille statisties-beduidend is. Met 2 grade van vryheid, is die 95%-vertrouensvlak $\chi^2=5,991$, wat dit duidelik maak dat beide stelle data statisties-beduidende verskille vertoon. In die

Tabel 2 Sintaktiese strukture wat deur en aan mekaar verbind word (N=400 per korpus)

	Woorde	Groepe/Frases	Klouse
Studente	162	90	148
Navorsers	195	99	106

Tabel 3 Sintaktiese strukture wat deur of aan mekaar verbind word (N=400 per korpus)

	Woorde	Groepe/Frases	Klouse
Studente	203	84	113
Navorsers	247	88	65

geval van *en* is $\chi^2=10,424$ en vir *of* is dit $\chi^2=17,339$. Die rigting van die verskil is in beide gevalle dat die sintakties minder komplekse en minder heg-geïntegreerde verbinding van klouse meer frekwent by die studenteskrywers aangetref word, terwyl navorsers meer van die komplekse verbindings gebruikmaak. Hierdie beoordeling van kompleksiteit volg uit die uitgebreide ondersoek van Biber (1988) na die verskille tussen registers. Hoewel beide hierdie woorde soortgelyke frekwensies in die twee korpora vertoon (soos gerapporteer in Tabel 1), is die aanwending hiervan nie identies nie. Studente gebruik hulle meer gereeld as konjunksiemerkers en minder gereeld om sintaktiese integrasie van 'n meer komplekse aard te bewerkstellig. Meer onlangs bevind Biber, Gray en Poonpon (2011) dat saamgestelde sinne met klousverbindinge eerder kenmerkend is van die sintaktiese inbeddingstrategie van gesproke taal, terwyl akademiese skryfwerk gekenmerk word deur hegte integrasie, veral op sintaktiese frasevlak, en op grond daarvan toon hulle aan dat dit misleidend is om die T-eenheid as maatstaf van ontwikkeling by studenteskryfwerk te gebruik.

Die moontlikheid van 'n funksionele verskil tussen konjunksiemerkers, wat deur die analise van *en* en *of* bewys word, word ook sigbaar in die analise van ander konjunksiemerkers.

By aaneenskakelende konjunksiemerkers as groep kom die grootste verskil tussen die twee korpora voor. Studente gebruik 2,94 konjunksiemerkers per 1000 woorde meer as die navorsers. Daar moet dus vasgestel word waaraan hierdie verskil toegeskryf kan word. Binne die groep van aaneenskakelende konjunksiemerkers is daar drie items wat statisties-bedeutende verskille toon, naamlik *ook*, *te wete* en *verder*. Dit lyk asof die verskil tussen die heelwat hoër frekwensie van *ook* die meeste bydra tot die algehele verskil binne die groep, terwyl *verder*, wat byna dubbeld so gereeld deur die studenteskrywers gebruik word, ook beduidend meehelp om die verskil in die funksionele kategorie tot stand te bring. Daarteenoor kom *te wete* meer by die navorsers voor, maar die verskille is so gering weens die algehele lae frekwensie van die uitdrukking dat dit nie op die groot prentjie 'n invloed het nie.

'n Finer analise van die kontekste waarin *ook* gebruik word, toon heelwat ooreenkomste tussen die twee korpora. Naas *en* is *ook* die mees frekwente konjunksiemerker in beide korpora, en kom in totaal 1386 keer in die studentekorpus voor, en 1128 keer by die navorserskorpus. Dit val op dat beide hierdie korpora gereeld *ook* in kombinasie met ander konjunksiemerkers gebruik. So byvoorbeeld kom die volgende kombinasies gereeld in albei korpora voor: *maar ook* (studente 107, navorsers 71), *egter ook* (studente 21, navorsers 45), *dus ook* (studente 16, navorsers 19). Die tweede mees algemene kombinasie by studente is egter *dan ook*, wat heeltemal afwesig is by navorsers (studente 62, navorsers 0), byvoorbeeld:

- (6) Die vraag word dan ook geopper, as 'n rebellie teen wat aan die gebeur is, deur die Pa: ... (Student 39)

Die rol van *ook* in al die ander kombinasies is deursigtig die aanvulling van 'n ander betekenis met aaneenskakeling, en dit werk versterkend op die betekenis in. In die geval van *dan* is dit nie so deursigtig nie, want *dan* self is semanties relatief leeg in die opstelle, en het selde die temporele betekenis van “op 'n bepaalde tydstip in die verlede”. Daar skemer 'n ondertoon van oortolligheid of 'n geselstrant in die studente se skryfwerk deur. Hierdie indruk word versterk deur die voorkoms van 'n ander kollokasie, naamlik *ook weer*, wat 20 keer by die studente waargeneem word, maar nie 'n enkele keer by die navorsers nie, byvoorbeeld:

- (7) Die eier dui op die begin van lewe, dus op 'n gegewe tyd begin lewe. Hierdie eier is die begin van die lewenskringloop wat later voltooi gaan word. Dit sluit ook weer aan by die konkrete manifestasie van tyd. (Student 24)

In die formulering in voorbeeld (7) sou enige een van die twee konjunksiemerkerers voldoende uitdrukking gegee het aan die gedagte van aaneenskakeling – dat iets uitgedruk word wat soortgelyk is aan wat reeds voorheen geargumenteer is (in hierdie geval in die slotsin van die voorafgaande paragraaf, ongeveer 120 woorde vantevore). Die konjunksiemerker *ook* se hoër frekwensie in die studentekorpus kan dus tot 'n mate toegeskryf word aan die oortollige of oormatige gebruik daarvan, veral in kontekste waar die aaneenskakelende betekenis óf voldoende duidelik in konteks is, óf in elk geval reeds eksplisiet deur 'n ander konjunksiemerker aangedui word. Spesifieke hoëfrekwensiekollokasies van *ook* kom uitsluitlik in die studentekorpus voor en is totaal afwesig van die navorserskorpus.

Die konjunksiemerker *verder* kom ook beduidend meer by die studente as die navorsers voor, 176 keer by die studente en 130 keer by die navorsers. 'n Analise van die data toon dat die studente baie omvangryker gebruik maak van die kollokasie (binne twee woorde links of regs) tussen 'n kommunikasiewerkwoord en die item *verder*: 43 keer, teenoor die 11 keer in die skryfwerk van navorsers. Hierdie kollokasie is bykans eiehandig verantwoordelik vir die verskil in distribusie van die konjunksiemerker *verder*. Dit word deur die volgende voorbeeld geïllustreer:

- (8) Müller (2003) noem verder dat die boek nie net vir joernaliste geskryf is nie. (Student 36)

Die kommunikasiewerkwoorde self vertoon ook opvallende verskille tussen die twee korpora. Van die 11 werkwoorde by die navorsers is slegs een, *noem*, morfologies simpleks, terwyl die meerderheid van die 43 werkwoorde by die studente simpleks is, benoem met duidelike voorkeure vir sommige: *noem* 14, *meld* 6 en *sê* 3. Studente gebruik dus 'n spesifieke vaste patroon met geringe variasies by herhaling, terwyl daar meer geskakeerdheid by die navorsers opgemerk word. Boonop is die vaste patrone by studente betreklik simpleks, en dus nie as sodanig 'n vaste uitdrukking wat eie aan die akademiese register is nie. Die navorserskorpus vertoon een gespesialiseerde gebruik van *verder*, en dit is die kombinasie met die infinitief (*om*) *verder te* + [*werkwoord*]. Hierdie kombinasie word in 10 gevalle aangetref uit die 130 voorbeelde, soos geïllustreer deur (9), terwyl dit slegs in 4 gevalle by die studente voorkom, soos in voorbeeld (10):

- (9) Alhoewel sommige van die problematiese aspekte wat hierbo bespreek is moontlik deur 'n ander reëlgebaseerde metode (bv. eindigetoestand-outomate) opgelos sou kon

word, is besluit om met 'n datagedrewe benadering te eksperimenteer, eerder as om die reëlgebaseerde benadering verder te ondersoek. (Navorsers 15)

(10) Sodoende kan daar bepaal word of daar enige ooreenstemmende verskynsels is wat daarop kan dui dat 'n identifiseerbare motief in sekere verhale tot stand kom, en dan verder te bepaal wat hierdie motief is. (Student 34)

Die uitdrukking *te wete* word nie baie gebruik deur studente of navorsers nie, maar die navorsers se gebruik is nogtans beduidend meer as die studente s'n. Die uitdrukking kom by slegs twee studente-opstelle elk 'n enkele keer voor, terwyl 'n totaal van tien voorbeeld by ses verskillende navorsers aangetref word. By nadere inspeksie van die konkordansiereëls word dit boonop duidelik dat hierdie potensiële konjunksiemerker ook gebruik word in 'n vaste uitdrukking '*(meer) te wete kom*' (parafraseerbaar as 'uitvind'), waar dit nie as konjunksiemerker aangewend word nie. Beide voorbeelde uit die studentekorpus is die vaste uitdrukking met die betekenis 'uitvind', en dit geld ook vir vier uit die tien voorbeelde uit die navorserkorpus. Daar bly egter ses voorbeelde oor, uit vier verskillende artikels in die navorserkorpus, waar hierdie uitdrukking wel as konjunksiemerker voorkom. Hoewel daar nie te veel afgelei kan word uit sulke lae getalle nie, kan daar tog vermoed word dat studente eintlik nog glad nie hierdie konjunksiemerker aangeleer het nie, en sommige navorsers dit wel handig gebruik om aaneenskakelende konjunksie te bewerkstellig.

Aaneenskakelende betekenisse is waarskynlik funksioneel-semanties gesproke die mins komplekse konjunksieverhouding. Dit is in 'n sekere sin die verstekwaarde binne tekste, in dié sin dat een proposisie die vorige een volg as 'n voortsetting van dieselfde gedagte tensy dit eksplisiet anders aangedui word – die ongemarkeerde voortsetting van 'n gedagtegang. Indien studente kies om hierdie verhouding meer gereeld te merk, kan dit dui op 'n oormatige pedantiese skryfstyl, of ten minste 'n oortollige graad van eksplisietheid. In die geval van sommige kollokasies van *ook* en die eksplisiete mate waarmee kommunikasiewerkwoorde en *verder* ingespan word om verwysings na idees van ander skrywers aaneen te skakel, is daar tekstuele bewyse vir hierdie ontwikkelingsruimte wat nog by studente bestaan.

Tydsaanduidende konjunksieverhoudings is ook 'n baie algemene vorm van konjunksie wat veral in narratiewe en gesproke registers voorkom (Biber, 1988; Cortes, 2004; Terblanche, 2010). In ooreenstemming met Cortes (2004) se bevinding, is daar ook meer tydsaanduidende konjunksiemerkers in die skryfwerk van studente as navorsers. Twee konjunksiemerkers word beduidend meer deur die studente gebruik, te wete *dan* en *wanneer*, en is gesamentlik vir meer as die oorhoofse verskil tussen die frekwensie van die studentekorpus teenoor die navorserkorpus verantwoordelik. In enkele gevalle, by laefrekwensie-konjunksiemerkers, is die frekwensie van spesifieke items egter hoër in die navorserkorpus, wat met die metode van berekening in hierdie artikel 'n statisties-beduidende verskil oplewer in die geval van *tans*.

Die gebruik van *wanneer* (236 by die navorsers, en 399 by die studente) toon nie veel verskille tussen die korpora nie. In beide gevalle word dit veral aan die begin van 'n klous gebruik, en dus deur 'n naamwoordstuk in onderwerpsfunksie gevolg. Die navorsers gebruik dit 'n bietjie meer aan die begin van 'n sin, terwyl studente dit meer in die middel van die sin as tweede klous gebruik, met gevolglik 'n effe hoër frekwensie van ander bindmiddele direk voorafgaande aan *wanneer* by die studente: 10 by navorsers, en 38 by studente (oftewel 4% teenoor 10%).

Die gebruik van veral neweskikkende voegwoorde direk voor die konjunksiemerker *dan* is meer algemeen by navorsers (30% teenoor 19%). Daarbenewens maak navorsers dikwels van die vaste uitdrukking *al dan nie* gebruik (14%), terwyl dit maar slegs by 1% van die voorbeelde in die studentekorpus voorkom, soos geïllustreer deur (11):

(11)... terwyl Tabel 4 menings bied oor die wenslikheid, al dan nie, om die volle naam van die provinsie in fynskrif ook op die nommerplaat te vertoon. (Navorsers 9)

By studente wil dit voorkom asof *dan* 'n baie algemene konjunksiemerker word, semanties leeg, en byna aaneenskakelend in funksie. Benewens die hoë frekwensie (62 gevalle, of 23% van alle voorbeelde) waar *dan* in kollokasie met *ook* gebruik word, soos reeds vroeër bespreek, is daar 55 voorbeelde (20%) van die gevalle waar *dan* in 'n statiewe of passiewe konstruksie saam met *is* of *word* gebruik word, om twee proposisies gewoon aan mekaar te skakel, met eerder 'n redegewende ondertoon indien enigiets:

(12) Indien die hoofkarakter in die <naam van teks> die pad self is, is die motor die ruimte waarin dit afspeel. Dit is dan die sleutel tot mobiliteit vir karakters wat alle bande gesny het om te ontdek. In die motor leer hulle mekaar ken, vind hulle vriendskappe en ontdek hulle die wêreld. (Student 29)

Daar blyk geen sistematiese verskille buiten frekwensie te wees in die geval van die konjunksiemerker *tans* wat meer by navorsers as studente voorkom nie. Dit blyk eerder die geval te wees hier, soos met sommige van die ander laefrekwensie-konjunksiemerkers (wat weliswaar nie statisties-beduidende verskille vertoon nie), dat die leksikale diversiteit van konjunksiemerkers tot die beskikking van die navorsers 'n bietjie groter is, en die werkklas daarom meer eweredig oor alle beskikbare leksikale middele versprei word. Studente is daarteenoor geneig om 'n nog groter deel van die werk te laat doen deur die hoëfrekwensie-konjunksiemerkers.

Die analise van tydsaanduidende konjunksiemerkers bevestig die voorlopige bevinding wat volg uit die analise van aaneenskakelende konjunksiemerkers, naamlik dat studente die hoëfrekwensie-items meer werk laat doen, en die navorsers die laefrekwensiemerker 'n groter rol laat speel. Verder is daar meer gespesialiseerde gebruike by navorsers, veral soos uit bepaalde kollokasies gesien, terwyl studente se kollokasies eerder op meer algemene spreektaalagtige gebruike wys. Die verskille is egter nie altyd geweldig omvangryk nie, en in heelwat gevalle toon die studente se skryfwerk reeds groot ooreenkomste met die skryfwerk van navorsers.

Die mate van soortgelykheid word veral duidelik by die vergelyking van die oorblywende twee kategorieë van konjunksiemerkers, die redegewende en teenstellende konjunksiemerkers. Hierdie twee betekenisse is veel meer tipies van die akademiese register, terwyl aaneenskakeling en tydsaanduiding in talle registers voorkom. Oorhoofs is daar nie statisties-beduidende frekwensieverskille tussen die twee korpora in hierdie twee betekenis-kategorieë nie. Wanneer die individuele items beskou word, blyk dat die twee mees frekwente items in die redegewende kategorie, *dus* en *omdat* beduidend meer gereeld deur die studente ingespan word; dieselfde geld die mees frekwente item in die teenstellende kategorie, *maar*. Die enigste oorblywende

statisties-beduidende verskil is by die laefrekwensie-item *gevolglik* in die redegewende kategorie, wat soos verwag meer gereeld deur die navorsers as die studente ingespan word.

By nader inspeksie blyk daar nie groot verskille in die gebruik van die items *dus* en *gevolglik* nie. Beide vertoon opvallende patrone, maar die patrone is naastebly dieselfde in die twee korpora. Die hoëfrekwensiemerker *dus* word dikwels in die spilposisie van die sin gebruik, direk na die hulpwerkwoord (*is, word, kan, moet*) in byna die helfte van alle gevalle, met heelwat hoofwerkwoorde (ook in spilposisie) andersins. Die laefrekwensiemerker *gevolglik* word hoofsaaklik aan die begin van 'n klous gebruik, hetsy sinsiniseel of direk na die neweskikker *en*.

Sistematiese verskille bestaan wel in die geval van die konjunksiemerker *omdat*. Die studente gebruik hierdie item in 39% van alle gevalle (132 uit 339) in die konteks van die negatiewerder *nie*, terwyl dit in slegs 20% van die gevalle (39 uit 191) by die navorsers voorkom. Daarteenoor gebruik die navorsers in 12% van die gevalle (23 uit 191) 'n positiewe epistemiese adjunk (*juis, veral, waarskynlik*), terwyl die studente dit in slegs 4% van die gevalle doen (13 uit 339).

Die teenstellende konjunksiemerker *maar* kom beduidend meer by studente voor, maar toon geen substantiewe verskille in die maniere waarop dit deur die twee korpora gebruik word nie. 'n Baie hoë proporsie van alle voorbeelde waar *maar* voorkom in die data is direk na die negatiewerder *nie*, byvoorbeeld:

(13)Hy redeneer naamlik dat migrasie nie soseer 'n buitengewoon persoonlike ervaring, teweeggebring deur ewe buitengewone politieke omstandighede is nie, maar sien dit eerder as 'n modus van die verbeelding. (Navorsers 31)

In die studentedata gebeur dit in 301 uit 765 gevalle (39%), en byna net so gereeld by die navorsers, in 171 uit 547 gevalle (31%). Hierdie tendens is eintlik nie verbasend nie, gegewe die betekenis en sintaktiese aard van *maar*. Indien in sy konvensionele betekenis gebruik, moet dit noodwendig 'n teenstelling uitdruk, en sintakties is dit 'n neweskikker wat dus meestal in die middel van 'n sin voorkom, om die begin van 'n nuwe klous uit te druk. Wat wel hierdeur aangedui word, is die baie groot mate waartoe die ontkende stelling (dalk die verwagte idee) eers gegee word, waarna die eintlike bedoelde stelling (wat moontlik onverwags mag wees) dan tweede geplaas word.

Dit gebeur ook gereeld dat *maar* direk voor 'n ander konjunksiemerker staan, byvoorbeeld *maar ook* (14% by studente, 13% by navorsers), en in kleiner getalle voor *dat, eerder, tog, terselfdertyd* by beide korpora. Die relatiewe lae semantiese waarde van *maar*, soos wat die geval met *ook* en ander konjunksiemerker was, blyk 'n uitnodiging aan skrywers te wees om meer spesifieke betekenis by te voeg.

Dit blyk dus dat die teenstellende en redegewende konjunksiemerker naastebly met dieselfde frekwensie voorkom op oorhoofse vlak, maar op die fyner analisevlak word dieselfde tendens aangetref as by die ander twee tipes, naamlik dat die studente die hoëfrekwensie-items selfs nog meer gereeld as die navorsers gebruik, en dat die navorsers die laefrekwensie-items heelwat meer inspan as wat die studente doen. Die enkele patroonmatige verskille by individuele items is nie so omvangryk as wat die verskille was wat by veral aaneenskakelende konjunksiemerker aangetref is nie.

6. Slot

Nagraadse studente het die konsep agter die gebruik van konjunksiemerkers onder die knie gekry, sodanig dat hulle selfs ruimer gebruik maak van konjunksiemerkers as wat navorsers doen in gepubliseerde artikels binne die velde van Afrikaanse taal- en letterkunde. Honneursstudente het dus inderdaad nader beweeg aan die skryfwerk van akademiese artikels, want die meerderheid konjunksiemerkers wat in hierdie artikel ondersoek is, toon nie statisties-beduidende verskille tussen die studente- en navorserskorpora nie. Ten opsigte van die eerste navorsingsvraag word bevind dat die kwantitatiewe verskille tussen die twee korpora klein is, maar dat studente tot 'n geringe mate meer aaneenskakelende en tydsaanduidende konjunksiemerkers gebruik, hoewel hulle ewe veel redegewende en teenstellende konjunksiemerkers gebruik as die gepubliseerde navorsers.

Tot die mate wat daar tog verskille oorbly, is dit wel so dat studente se skryfwerk steeds die laaste reste vertoon van 'n minder akademiese styl, met groter gebruikmaking van funksies wat meer tipies aan gesproke en informeler registers sou wees. Benewens die funksionele verskille is daar ook verskille op leksikale vlak, wat telkens behels dat die mees frekwente leksikale middele om konjunksieverhoudings mee uit te druk, tot 'n groter mate deur die studente ingespan word, terwyl die navorsers weer meer gebruik maak van die laefrekwensie-items. Verder kom daar soms gespesialiseerde gebruikspatrone voor in die akademiese skryfwerk van navorsers wat dui op besondere konvensies wat implisiet ontwikkel, en wat die studente moontlik nog nie volledig geïnternaliseer het nie. Kwalitatiewe verskille tussen die twee datastelle kom dus wel voor in die vorm van meer spreektaalagtigheid by studente, maar word in werklikheid oorskadu deur die oorhoofse soortgelykheid. Nietemin, in hierdie artikel is tog 'n hele paar spesifieke gebruike van verskillende konjunksiemerkers opgespoor, hetsy spesifiek tot navorsers, of soms gedeel deur navorsers en honneursstudente, wat daarop wys dat dit lonend sal wees om in die toekoms meer gedetailleerd aandag te gee aan die leksiko-grammatiese eienskappe van Afrikaanse konjunksiemerkers in 'n gespesialiseerde register soos akademiese skryfwerk.

VERWYSINGSLYS

- Agar, D. 1990. Non-traditional students: perceptions of problems which influence academic success. *Higher Education* 19(4): 435-454.
- Bailin, A. & Grafstein, A. 2001. The linguistic assumptions underlying readability formulae. *Language and Communication* 21(3): 285-301.
- Biber, D. 1988. *Variation across speech and writing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Biber, D. 2006. *University language: a corpus-based study of spoken and written registers*. Amsterdam: John Benjamins.
- Biber, D., Conrad, S. & Cortes, V. 2004. *If you look at...: lexical bundles in university teaching and textbooks*. *Applied Linguistics* 25(3): 371-405.
- Biber, D., Gray, B. & Poonpon, K. 2011. Should We Use Characteristics of Conversation to Measure Grammatical Complexity in L2 Writing Development? *TESOL Quarterly* 45(1): 5-35.
- Carstens, W.A.M. 1997. *Afrikaanse tekslinguistiek: 'n inleiding*. Pretoria: Van Schaik.

- Charles, M. 2006. The construction of stance in reporting clauses: a cross-disciplinary study of theses. *Applied Linguistics* 27(3): 492-518.
- Cheng, A. 2008. Analyzing genre exemplars in preparation for writing: the case of an L2 graduate student in the ESP genre-based instructional framework of academic literacy. *Applied Linguistics* 29(1): 50-71.
- Combrink, J. 1995. *Hoe om paragrawe te skryf*. Kaapstad: Tafelberg.
- Cortes, V. 2004. Lexical bundles in published and student disciplinary writing: examples from history and biology. *English for Specific Purposes* 23(4): 397-423
- De Vos, M. 2007. *And* as an aspectual connective in the event structure of pseudo-coordinate constructions. Pp. 49-70 in A. Celle & R. Huart (eds.), *Connectives as discourse landmarks*. Amsterdam: John Benjamins.
- Geva, E. 1992. The role of conjunctions in L2 text comprehension. *TESOL Quarterly* 26(4): 731-747.
- Greenbaum, L. & Mbali, C. 2002. An analysis of language problems identified in writing by low achieving first-year students, with some suggestions for remediation. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* 20: 233-244.
- Halliday, M.A.K. & Hasan, R. 1976. *Cohesion in English*. London: Longman.
- Halliday, M.A.K. & Matthiessen, C.M.I.M. 2004. *An introduction to functional grammar*. (3rd ed.). London: Hodder Arnold.
- Henning, J.G. 2006. Linking adverbials in first, second and foreign language English student writing corpora. Unpublished M.A. dissertation, North-West University, Potchefstroom Campus.
- Hubbard, E.H. 1989. Reference cohesion, conjunctive cohesion and relational coherence in student academic writing. Unpublished D.Litt. et Phil. thesis, University of South Africa.
- Hubbard, E.H. 1993. Some coherence correlates in expository writing. *S.A. Journal of Linguistics Supplement* 15:55-74.
- Hubbard, E.H. 1994. A process-oriented analysis of reference errors. *S.A. Journal of Linguistics Supplement* 22: 63-80.
- Hyland, K. 2004. Disciplinary interactions: metadiscourse in L2 postgraduate writing. *Journal of Second Language Writing* 13: 133-151.
- Hyland, K. & Tse, P. 2005. Evaluative that constructions. Signalling stance in research abstracts. *Functions of Language* 12(1): 39-63.
- Jones, J. 2004. Learning to write in the disciplines: the application of systemic functional linguistic theory to the teaching and research of student writing. Pp. 254-273 in L.J. Ravelli & R.A. Ellis (eds.), *Analysing academic writing: contextualized frameworks*. London: Continuum.
- Jung, E.H. 2003. The effects of organization markers on ESL learners' text understanding. *TESOL Quarterly* 37(4): 749-759.
- Kilpert, D. 2002. Patterns of value: systemic functional grammar and evaluation in texts. *Journal for Language Teaching* 36(3&4): 305-329.
- Lefera, Lerato. 2010, October 22. Education system failing the country. News24.com [Intyds] Beskikbaar: <http://www.news24.com/MyNews24/YourStory/Education-system-failing-the-country-20101022> [2010, November 3].
- Louw, Henk & Van Rooy, Bertus. 2010. Yes/No/Maybe: A Boolean attempt at feedback. *Journal for Language Teaching* 44(1).
- Louwerse, M.M. & Mitchell, H.H. 2003. Toward a taxonomy of a set discourse markers in dialogue: a theoretical and computational linguistic account. *Discourse Processes* 35(3): 199-239.

- Matsuda, P.K., Canagarajah, A.S., Harklau, L., Hyland, K. & Warschauer, M. 2003. Changing currents in second language writing research: a colloquium. *Journal of Second Language Writing* 12: 151-179.
- Mitchell, J. 1999. Guiding students to develop academic writing skills. *Journal for Language Teaching* 33(2): 117-127.
- Nesi, H. & Basturkmen, H. 2006. Lexical bundles and discourse signalling in academic lectures. *International Journal of Corpus Linguistics* 11(3): 283-304.
- North, S. 2005. Disciplinary variation in the use of theme in undergraduate essays. *Applied Linguistics* 26(3): 431-452.
- Patricio, E.M. 1994. Cohesion and coherence in Std. 10 English language compositions of black pupils: an analysis. Unpublished M.A. dissertation, Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.
- Peyper, Liesl. 2009, Augustus 12. Kommer oor hoër onderwys. Die Burger [Intyds]. Besikbaar: <http://www.dieburger.com/Suid-Afrika/Nuus/Kommer-oor-hoer-onderwys-20090812> [2010, November 3].
- Prinsloo, S. 2002. Tekslinguistiek: van teorie tot praktyk. *Literator* 23(2): 105-127.
- Rademeyer, Alet. 2009, Augustus 24. Onderrigtaal 'beïnvloed studentesukses'. *Die Burger* [Intyds]. Besikbaar: <http://www.dieburger.com/Suid-Afrika/Nuus/Onderrigtaal-beïnvloed-studentesukses-20090824> [2010, November 3].
- Rehbein, J., Hohenstein C. & Pietsch, L. 2007. Connectivity as an object of linguistics. Pp. 1-18 in J. Rehbein, C. Hohenstein & L. Pietsch (eds.), *Connectivity in grammar and discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- Silva, T. & Brice, C. 2004. Research in teaching writing. *Annual Review of Applied Linguistics* 24: 70-106.
- Terblanche, Lize. 2010. Modelling narrativity in East African English. Unpublished M.A. dissertation, North-West University, Vaal Triangle Campus.
- Van der Slik, F. & Weideman, A. 2008. Measures of improvement in academic literacy. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* 26(3): 363-378.
- Van Rooy, B. & Butler, G. 2000. Functional grammar and the teaching of grammar in outcomes-based education. *Journal for Language Teaching* 34(2): 194-209.
- Van Wyk, A. 2002. A university bridging course focusing on academic reading and writing skills. *Journal for Language Teaching* 36(3&4): 220-232.
- Weideman, A. 2003. Assessing and developing academic literacy. *Per linguam* 19 (1 & 2): 55-65.
- Wessels, E.M. 1993a. Lexical cohesion in student academic writing. *S.A. Journal of Linguistics Supplement* 15: 75-90.
- Wessels, E.M. 1993b Bonding and related measures of coherence in student academic writing. Unpublished M.A. dissertation, University of South Africa.
- Wessels, E.M. 1994a Keywords in student academic writing. *S.A. Journal of Linguistics Supplement* 20: 114-146.
- Wessels, E.M. 1993a Lexical cohesion in student academic writing. *S.A. Journal of Linguistics Supplement* 22: 123-148.
- Wybenga, D.M. 1988. *Diskoersanalise en stilistiek*. Pretoria: Serva.

Yeld, N. 2009. National Benchmark Tests Project: Summary report June 2009. Higher Education South Africa.

Yoshimura, F. 2009. Effects of connecting reading and writing and a checklist to guide the reading process on EFL learners' learning about English writing. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1: 1871-1883.

OOR DIE SKRYWERS

Bertus van Rooy is professor in die Skool vir Tale aan die Vaaldriehoek-kampus van die Noordwes-Universiteit en direkteur van die navorsingsfokusarea UPSET (Verstaan en Verwerking van Taal in Komplekse Omgewings). Sy navorsingsbelangstelling sluit in: korpuslinguistiek, taalverskeidenheid en die prosesse waarvolgens nuwe eienskappe in tale ontstaan en aanvaarding verkry.

E-pos: Bertus.VanRooy@nwu.ac.za

Ia Esterhuizen is 'n dosent verbonde aan die Noordwes-Universiteit se Vaaldriehoek-kampus. Sy is tans verantwoordelik vir die onderrig van die module gemoeid met akademiese geletterdheid. Haar akademiese belangstelling sluit veral terreine in met teksanalise as fokus, en in die besonder die akademiese skryfwerk van Afrikaanssprekende tersiêre studente.